

Ammattitautien korvaaminen – vakuutusjärjestelmän näkökulmia

Ari Kaukiainen

Dosentti, lääketieteellinen johtaja

13.3.2026

Sidonnaisuudet / Ari Kaukiainen

- LähiTapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö, lääketieteellinen johtaja
- Kliininen opettaja, Helsingin yliopisto
- Dosentti, Helsingin yliopisto, työterveyshuolto
- Dosentti, Turun yliopisto, työlääketiede ja vakuutuslääketiede
- Tapaturma-asiain korvauslautakunnan (TAKO) lääkärikokouksen puheenjohtaja
- Suomen Vakuutuslääkärien Yhdistys ry hallituksen puheenjohtaja
- Vakuutuslääketieteen erityispätevyystoimikunnan puheenjohtaja
- STM vakuutuslääkäritoiminnan kehittämisen neuvottelukunnan jäsen
- STM ammattitautijaoston jäsen

Vakuutetut (TyTAL)

- Kaikki työnantajaan työ- tai virkasuhteessa työskentelevät henkilöt
- Myös ammatin- tai elinkeinonharjoittajan taloudessa asuva perheenjäsen on vakuutettava, jos hän tekee työtä työsuhteessa

Yrittäjien tapaturmavakuutus

- Vapaaehtoinen vakuutus, jonka voivat ottaa yrittäjät, joilla on YEL-vakuutus

Korvattavat vahinkotapahtumat

Tapaturma

Ulkoisesta tekijästä johtuva, äkillinen ja odottamaton tapahtuma, joka aiheuttaa työntekijälle vamman tai sairauden.

Työliike

Lihaksen tai jänteen kipeytyminen yksittäisen, kuormittavan työliikkeen johdosta, mutta ilman tapaturmaa (ulkoista tekijää).

Ammattitauti

Sairaus, joka on todennäköisesti pääasiallisesti aiheutunut työntekijälle altistumisesta fyysikaaliselle, kemialliselle tai biologiselle tekijälle korvattavissa olosuhteissa.

Korvattavat olosuhteet

Työssä

Tapaturma, joka on sattunut työntekijälle työnteon yhteydessä.

Työntekopaikan alueella

Tapaturma, joka sattuu työntekopaikalla oloon tavanomaisesti liittyvässä toiminnassa.

Työntekopaikan ulkopuolella tai erityisissä olosuhteissa

Esimerkiksi tapaturma asunnon ja työpaikan välisellä matkalla, koulutus- tai tykytoiminnassa.

Etätyö

Korvataan vain työtä tehdessä sattuneet tapaturmat.

Hyviä tiedon lähteitä tvk.fi -sivustolla

Tapaturmavakuutuskeskus (TVK.fi) on tuottanut **kuvitteellisia tapausesimerkkejä** käytännössä ongelmallisiksi koetuista työtapaturmien ja ammattitautien korvaustilanteista. Esimerkkien tarinat esitetään visuaalisella aikajanalla

<https://www.tvk.fi/korvaaminen/korvaustarinat/>

Työtapaturmatieto on asiantuntijoille suunnattu palvelu, joka tarjoaa TVK:n ja muiden toimijoiden tuottamaa työtapaturma- ja ammattitautivakuutukseen liittyvää tietoa, esim Ammattitautien käsittelyohje

<https://www.tyotapaturmatieto.fi/>

- Perusteellinen ammattitautiohjeisto löytyy hakusanoilla: **Ammattitautien käsittelyohje 2025**

Kysymykset osallistujille:

- Oletko käynyt TVK:n Työtapaturmatieto –sivulla?
- Onko Ammattitautien käsittelyohje 2025 tai sen vanhempi versio 2020 tuttu?

Päivityksiä ammattitautien käsittelyssä ja korvaamisessa

- Vakuutuslaitoksen tulee pyytää Takon lausuntoa tilanteissa, joissa epäillään ammattiastmaa kosteusvauriomikrobien aiheuttamana. *(Tapaturma-asiain korvauslautakunnan (Tako) lakisääteisenä tehtävänä on edistää työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisen korvauskäytännön yhtenäisyyttä. Tapaturma-asiain korvauslautakunta antaa yleisohjeita ja lausuntoja.)*
- Tärinän aiheuttamia ammattitauteja ovat valkosormisuusoireyhtymä (vaskulaarinen tärinätauti) ja yläraajan monihermovaurio (sensorineuraalinen tärinätauti). Valkosormisuusoire arvioidaan valokuvista, jotka on otettu valkosormisuuskohtauksen tai sormien/käsien värimuutoksien yhteydessä. Tärinätautiin liittyvä monihermovaurio voidaan diagnosoida ammattitaudiksi riippumatta siitä, onko tutkittavalla todettu valkosormisuutta.
- Tärinän aiheuttamana rannekanavaoireyhtymää ei korvata ammattitautina (TyTAL 26 §). Yleisen tason syy-yhteyttä tärinän ja rannekanavaoireyhtymän välillä ei ole riittävästi osoitettu. Koska yleisen tason syy-yhteyttä ei ole osoitettu, kyseessä ei myöskään voi olla perusteltu ammattitautiepäily.

Syy-yhteys on olennaista vahinkovakuutuksissa (ammattitauti, työtapaturma, liikenne)

Työtapaturma- ja ammattitautilaki

16 § Lääketieteellisen syy-yhteyden arviointi:

Vahinkotapahtuman korvaamisen edellytyksenä on todennäköinen lääketieteellinen syy-yhteys vahinkotapahtuman ja vamman tai sairauden välillä, jollei jäljempänä toisin säädetä. Syy-yhteyden arvioinnissa otetaan huomioon erityisesti lääketieteelliset löydökset ja havainnot, vahingon sattumistapa sekä aikaisemmat vammat ja sairaudet.

Vakuutuslaitos arvioi, mikä osa mahdollisessa hoitotarpeessa tai työkyvyn alenemassa on syy-yhteydessä vahinkotapahtumaan

Ammattitautiluettelo

- Korvattavuuden edellytyksenä on syy-yhteys
 - kaksiportainen
 - todennäköinen syy-yhteys työhön (ns. yleisen tason todennäköisyys)
 - pääasiallinen syy-yhteys työhön (työssä altistumisen määrä ko. työntekijän osalta)
- Ammattitautiluettelo sisältää sairaudet, joilla on todennäköinen syy-yhteys ammattitauteja aiheuttaviin tekijöihin
 - Syy-yhteys on lääketieteellisin tutkimuksin osoitettu, esim.
 - allerginen nuha – jauhot, vilja, puupölyt
 - keuhkosyöpä – asbestipöly
- Ns. yleisen tason todennäköisyys luettelossa olevien sairauksien ja altisteiden osalta on osoitettu
 - On osoitettava vain, että työntekijä on työssään altistunut siinä määrin altisteelle, että se voi aiheuttaa sairauden.
- Luettelo ei ole tyhjentävä
 - Muukin sairaus voi olla ammattitauti, jos myös ns. yleisen tason todennäköisyys osoitetaan

Ammattitauti - erityissäännökset

- **Yläraajan jännetulehdus ja olkaluun sivunastan tulehdus**
 - Yläraaja: sormien, ranteen ja kyynärvarren jännetulehdukset
 - Korvattavuus edellyttää, että työliikkeet ovat olleet
 - yläraajaa kuormittavia
 - yksipuolisia tai työntekijälle outoja liikkeitä, jotka ovat toistuneet tavan takaa
- **Rannekanavaoireyhtymä**
 - Korvattavuus edellyttää, että pitkäaikaisesti tehty työliikkeet ovat olleet
 - toistuvia
 - merkittävää puristusvoimaa vaativia
 - rannekanavaa ahtauttavia (ranteen taipuneet asennot + puristus)
- **Paheneminen**
 - Vahingoittuneella on sairaus, joka olennaisesti pahenee työssä olevan altisteen vuoksi.
 - Esim. nikkeliallergikko altistuu työssä nikkelille, ja allergia pahenee

Perusteltu ammattitautiepäily

- Perusteltu ammattitautiepäily voi syntyä, kun alustavien tutkimusten ja erotusdiagnostisten selvittelyjen jälkeen työpaikan olosuhteet ja altisteet tunteva lääkäri epäilee todetun sairauden tai oireiden taustalla ammattitautia
- Alkuvaiheen erotusdiagnostiikka ja työolosuhteiden selvittäminen kuuluu terveydenhuollolle
- Jos riittävän tarkkoja tietoja ei ole, on tehtävä työpaikkaselvitys oireilevan työntekijän työpisteelle
- Asianmukainen diagnostiikka ja lääkärin tekemät havainnot luovat perustan ammattitautiepäilylle

Perusterveydenhuollon tutkimukset?

- Ennen kuin lääkäri voi esittää, että kyseessä on perusteltu ammattitautiepäily, terveydenhuollossa on tehtävä ns. perusterveydenhuollon tutkimukset, joissa on suljettu ulkopuolelle esimerkiksi muun sairauden mahdollisuus
- Perusteltu ammattitautiepäily voi siis vain harvoin syntyä ensikäynnin yhteydessä
- Erotusdiagnostiikkaa tehdään kyllä myöhemminkin sen osalta, onko sairaus ammattitautina korvattava, mutta tällöin kyse on jo erikoissairaanhoidon tutkimuksista

Etävastaanotto?

- Ammattitautiepäilyn ei tulisi perustua yksinomaan etäkäynteihin
- Yleisesti mikään ammattitautiin liittyvä käynti ei sovellu etänä toteutettavaksi, jos sairaanhoito tai hoidon tarpeen arviointi edellyttää vakuutetun fyysistä tutkimista
- Etävastaanotot soveltuvat lähinnä tilanteisiin, joissa ei ole varsinaista uuden fyysisen tutkimuksen tarvetta tai joissa ei arvioida lääketieteellistä syy-yhteyttä (kuten yhteenveto tehdyistä tutkimuksista)
- Ammattitaudissa lääkärin tekemiin tutkimuksiin ja havaintoihin perustuva korvattavan vamman tai sairauden tilaa ja sen aiheuttamia rajoitteita koskeva kuvaus on usein välttämätön arvioitaessa oikeutta korvauksiin
- Etävastaanottoon perustuvaa lääkärinlausuntoa koskevat samat tieto- ja laatuvaatimukset kuin lähivastaanottokäynnin perusteella tehtyä lausuntoa

Tutkimuskulujen korvaaminen

- Kustannukset, jotka ovat aiheutuneet ammattitaudin selvittämiseksi tarpeellisesta lääkärintutkimuksesta ja työntekijän sairauden työperäisyyden selvittämiseen tarvittavien työolosuhdetietojen hankkimisesta, korvataan, vaikka kyseessä ei ole ammattitauti.
- Edellytyksenä on, että kyse on ollut perustellusta ammattitautiepäilystä.
- Lähetettäessä työntekijä tutkimuksiin Työterveyslaitokselle (TTL) Helsinkiin tarvitaan aina vakuutuslaitoksen antama maksusitoumus
- "Lähetete ammattitautitutkimuksiin" www.ttl.fi/palvelut/tyolaaketiede-ja-tyokyky -sivuilla
- Jos sairaus todetaan ammattitaudiksi, korvataan kaikki ammattitaudin sairaanhoitokulut ilmenemishetkestä alkaen, siis myös ensimmäinen lääkärisäkäynti ja työkyvyttömyyden aiheuttama ansionmenetyt

Kysymykset osallistujille:

- Oletko lähettänyt potilaita ammattitautitutkimuksiin TTL Helsinkiin tai alueellisille työlääkätieteen poliklinikoille?
- Oletko nähnyt TTL "Lähete ammattitautitutkimuksiin" ohjeen?

Korvaukset / Työtapaturma- ja ammattitautivakuutus

Ohimenevät korvaukset

Päivärahat
Sairaalamaksu
Sairaanhoitokulut
Lääkekulut
Lääkäripalkkio
Fysikaalinen hoito
Magneettitutkimukset
Matkakulut
Matkapäiväraha
Muut kulukorvaukset
Röntgenkulut
Hammashoito
Kodinhoitokustannukset
Leikkaushoito
Oikeudenkäyntikulut
Ammattitautiepäily
Asbestiepäily

Pysyvät korvaukset

Tapaturmaeläke
Haittarahat
Perhe-eläke
Lapseneläke
Leskeneläke
Ammatillinen kuntoutus
Lääkinnällinen kuntoutus
Matkakulut
Matkapäiväraha
Vaatelisä
Haittalisä
Apuvälineet
Asunnonmuutostyöt
Hautausapu

Ammatillisen kuntoutuksen tarpeen arviointi työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksessa

- Vakuutuslaitos arvioi ammatillisen kuntoutuksen tarvetta viimeistään 3 kk kuluttua työkyvyttömyyden alkamisesta ja sen jälkeen vähintään 3 kuukauden välein
 - työ- tai toimintakyky tai ansiomahdollisuudet ovat vahingon vuoksi heikentyneet, tai
 - jos on todennäköistä, että työ- tai toimintakyky tai ansiomahdollisuudet voivat vahingon vuoksi myöhemmin olennaisesti heikentyä
- Ammatillista kuntoutusta ei tarvitse erikseen hakea, vaan asia voidaan ratkaista esim. lääkärinlausunnon perusteella, vahingoittuneen pyynnöstä tai vakuutuslaitoksen aloitteesta
- Kuntoutuksen tavoitteena on työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien säilyttäminen/parantaminen
- Ensisijaisesti selvitetään oman työpaikan/työnantajan tarjoamat mahdollisuudet

Ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteet

- Työ- ja koulutuskokeilut
- Työhönvalmennus entisessä työssä tai uudessa työssä
- Koulutus soveltuvaan työhön tai ammattiin
- Työhön liittyvät apuvälineet ja laitteet sekä niihin rinnastettavat rakenteet, jotka ovat tarpeellisia työtehtävistä suoriutumisessa
- *Työpaikan vaihdoksen tuki, kun henkilö ei ole menettänyt ammattia vaan työpaikan*
- Elinkeinon tai ammatin harjoittamisen tukemiseksi avustus tai koroton laina työvälineiden ja työkoneiden hankkimista ja oman yrityksen perustamista tai muuttamista varten
- Avustus tai koroton laina kulkuneuvon hankkimiseksi asunnon ja työpaikan välisiä matkoja varten, jos kulkuneuvon tarve johtuu vamman aiheuttamista rajoituksista käyttää yleisiä kulkuneuvoja

Esimerkki - Hengitysteiden ammattitautien kuntoutus

- Kuntoutusta puoltaa erityisesti: Allerginen ammattitauti ei-kapea-alaiselle altisteelle, minkä riittävä välttäminen ei ole realistista tai mielekäästä (Esim. Leipurin vehnä jauhoastma)
- Mikäli työtapaturma- ja ammattitautivakuutus ei korvaa ammatillista kuntoutusta, se voi olla mahdollista työeläkekuntoutuksena – työkyvyttömyyden uhka kokonaisuutena

Ärsytyskosketusihottuma (toksinen ihottuma) – ammattillinen kuntoutus

- Tyypillisesti nämä sairaudet ovat sellaisia, joissa korvausta maksetaan ohimenevästi
- Näin ollen mm. ammatillinen kuntoutus ei yleensä tule korvattavaksi
- Toksinen ihottuma voi kuitenkin myös kroonistua
- Tako on antanut yleisohjeen 12.4.2018 Ammatillisen kuntoutuksen korvaamisesta kroonistuneessa ammattitaudiksi hyväksytyssä ärsytyskosketusihottumassa

Tärinätauti – ammatillinen kuntoutus

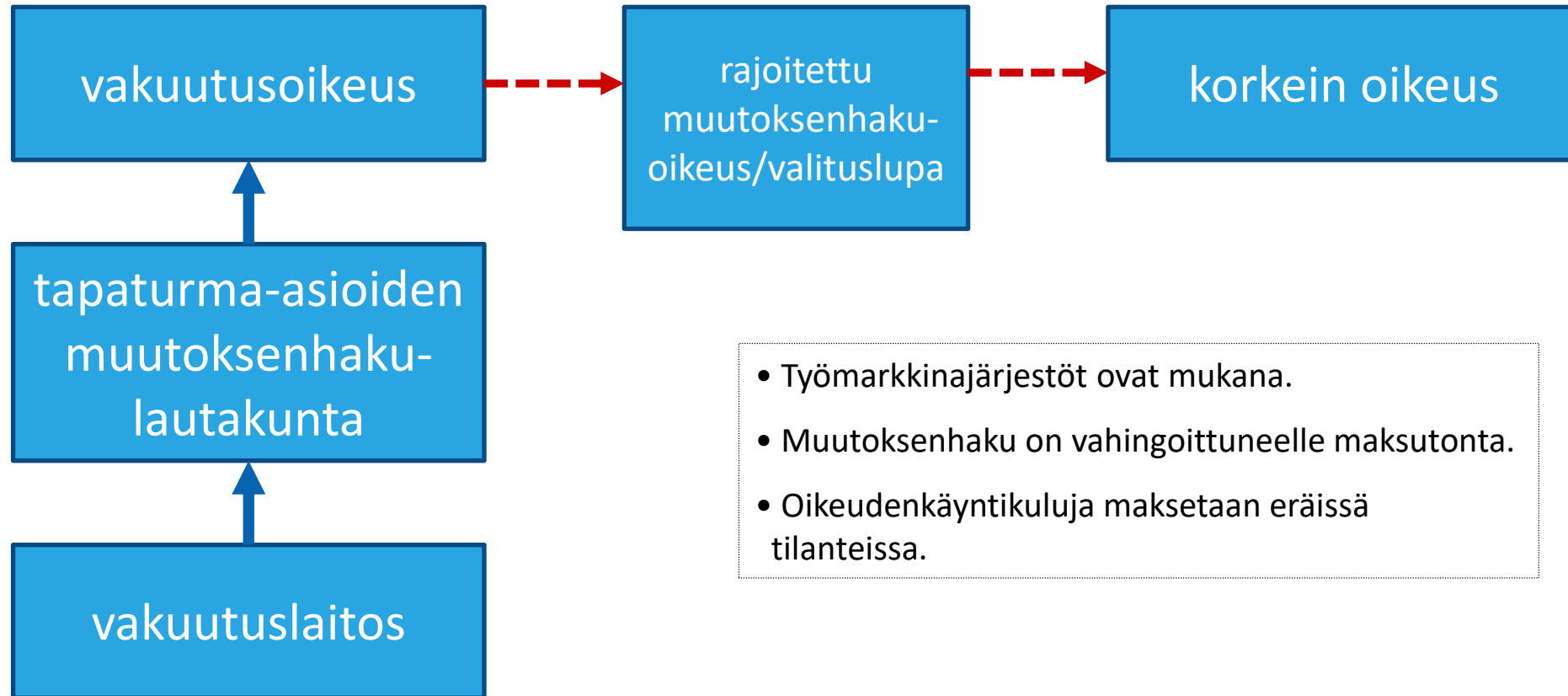
- Tärinätauti aiheuttaa harvoin ammatillisen kuntoutuksen tarvetta
- Ammatillisen kuntoutuksen tarpeen arvioinnissa on huomioitava myös muiden niska-hartia-yläraaja -sairauksien yleisyys tärinästä oireita saavilla henkilöillä
- Useimmissa tapauksissa pystytään vähentämään tärinäaltistusta tai ulkona työskentelyn määrää työjärjestelyillä
- Arviointi on kuitenkin aina yksilöllistä. Jos omalla työnantajalla ei ole sopivaa tärinäaltistestonta työtä tarjolla, kuntoutustoimenpiteet voidaan katsoa tarpeellisiksi

Paras arvio syntyy yhteistyönä

- Korostuu **hoitavan lääkärin (kliinikon) rooli** sairauksien diagnostiikan, hoidon, toipumisennusteen ja eri sairauksiin liittyvän toimintakyvyn asiantuntijana
- ***Lausunnoissa on syytä kuvata mahdollisimman tarkasti kuntoutuvan henkilön toimintakyky, aktiviteettien laatu sekä suhteuttaa se niihin rajoituksiin, jotka ovat tiedossa ja mahdollisimman objektiivisesti havaittavissa***
- Lausuntoihin on syytä liittää tiedossa oleva ennusteellinen arvio toipumisesta silloin kun se on luotettavasti arvioitavissa
- **Työterveyshuollossa** on puolestaan parhaimmat valmiudet yhdistää nämä tiedot työntekijän mahdollisuuksiin jatkaa työssä, missä voidaan hyödyntää moniammatillisen tiimin osaamista

Muutoksenhaku

E-lausunto

- Käytetään lausuntona työtapaturmissa, ammattitauodeissa, perustelluissa ammattitautiepäilyissä ja liikennevahingoissa
- E-lausunnon laatiminen ei aina ole välttämätöntä, koska vakuutuslaitoksen tarvitsemat tiedot saattavat ilmetä jo laadituista potilasasiakirjoista, jotka voi toimittaa ilman erillistä lausuntoa
- Todistus lähetetään potilaan vakuutusyhtiöön
- E-lausuntopohja ja laatimisohejet: katso tvk.fi
- HUOM! Ammattitauodeista tehdään lisäksi erillinen ammattitauti-ilmoitus

Pohdintaa

- Ammattitauteihin liittyvät kokonaiskustannukset ja korvausten rakenne ovat olleet pitkään melko vakaita, mitä on edesauttanut työelämän olosuhteiden yleinen suotuisa kehitys. Työterveyshuollolla on keskeinen rooli tässä työssä
- Työterveyshuollon tulevilla kehityssuunnilla on merkitystä, tavoitteena tulee olla ammattitautien tunnistamisen varmistaminen ja siten alidiagnostiikan välttäminen
- Nykymuotoinen järjestelmä voi kohdata haasteita, mikäli tulisi esille suurille henkilömäärille vakavia terveysvaikutuksia aiheuttavia yleisiä pitkän latenssiajan altisteita. Uutta asbesti-ilmiötä ei kuitenkaan ole noussut esiin, vaikka vakuutusjärjestelmä on tähän varautunut
- Koronan korvaamiselle ammattitautina luotiin käytännöt. Uusien tapausten ilmaantuvuus on käytännössä hävinnyt, pandemian laantumisen ja testauskäytäntöjen muutoksen myötä

Kiitokset mielenkiinnosta!

ari.kaukiainen@lahitapiola.fi

